

Kiszer fényképe.

TORNAI GYULA.

nak is le kellett borulniok e fenséges személyiség előtt.

«Rhododendron tánczünnepe.» Japánban minden fa és nagyobb virág nyílásának megvan a maga örömmünnepe. Ezek nemcsak polgári, de egyáltalán vallásos ünnepek is, melyek pompában gazdag szertartásait a gésák tánczai gazdagítják. Minden ilyen ünnepségnek megvan a maga külön színezete virágdiszben és ruhadiszben. A tánczba pedig, annyi különböző változatot képes a gésa belehozni, mint egyetlen hivatásos ballerina sem. Japán érdekes vallásos világból meríti tárgyát.

«Shintóizmus» című műve Konfutse követői elhunyt őseit istenítik s azok sírjainál fohászkodnak, melyek változó virágdiszben tündökölnek. A képen ájtatoskodó női alak, a hasfelmetszéssel (harakiri) kimúlt negyvennyolcz sogun sirjánál van megörökítve, a mely tokio egyik legérdekesebb történelmi emlékekkel díszeskedhet temploma.

«Bajadértáncz» című műve India világból való és az indusok világhírre szert tett tánczsnőjét örökíti meg, a mint előkelő burdwan harcosok előtt lejtő csábító tánczát.

Torna ezen nagyrétkü kollekcziójával nagyon gyarapította művészi hírnevét, mindenütt dicsőséget szerezve a magyar névnek. A nemzetek sajtója is a leghízelgőbb kritikákkal illette a művészet metropolisáiban átvonuló alkotásait, melynek számtalan műve Budapesten kerül első ízben a nyilvánosság elé.

Paar Géza.

NOCTURNE.

Vad, nyári éjék üldöznek te hozzád,
Piros az ajkad és vakít a vállad,
Liliomerdőn kell haladnom érted,
S fekete szárnyon száll a végy utánad.

Enyém kelet hatalmas forrósága
Éő tüzek forrása lett az ajkam
És megfogant az ősök csokra üző
Asszonyt igazó örök átka rajtam.

És mint a fajt az ágon, napsütéskor,
Forró, megejtő hangokat kiáltok,
Szerelmes lelkem végig száll az erdőn
És lángra gyújtja az egész világot.

Tombol, sikoltoz, őzjög, sír a végyam.
Megrázta testem, összetépi lelkem —
Én liliomerdőn szunnyadó szerelmem,
Bocsás meg nekem. Így sohasem szerettem.

Mezey Sándor.

ÚJ HÁZ A FALUBAN.

Új ház épült a faluban tavaly nyáron,
Nagy ablakos, bádogos ház kettő-három;
Ablakából ki-kitekint a gazdája,
Faluvégén, új dűlőben, a tanyaára.

Őszre aztán, mikor indul daru, gólya,
A falu is készül, indul a hajóra;
A hajóval tengerentúl, meseföldre,
A honnan a dollár jön a házra, földre.

Dicsértessék az Úr Jézus, magyar népem!
Istenáldás legyen a hí verejtéken!
De megállj csak, hátha úgy van ma is, mint rég,
Egy-két fecske nyári napot nem derít még.

Öreg papod azt mondom én a dollárra,
Nagy az a pénz, de még nagyobb annak ára;
Mire esendül, megsiketülsz a halásra,
Ifjú erőt pazarolsz el ráadásra.

«Ezer magyar» — olvassátok, újság írja,
Annyinak lett bánvaomlás most is sírja;
Napvilágra ha kihozták egy-két százat,
Azok is csak csonka-bonka élő vázak.

«Gyár robbanás», — itt az újság, olvassátok,
Milliószok mulasztása, munkás-átok, —
Sok száz ember úgy égett el, mint a fákllya,
Sok magyarnak csak a hamva maradt hátra.

Tengeren is, ha hab zúdul a hajóra, —
Magasabb az, mint itthon a falu tornya, —
A hajón csak annyi lesz a földi ember,
Mint porszem a forgószélben, — az a tenger!

Itt az újság, olvassátok, a *Levente*
Hajótörést szenvedett, mert vihar verte;
Magyarok mind odavesztek, deszkaszálon
Hányva-vetve megmenekült kettő-három.

Hejh! magyarok, még sírnak is jobb a róna,
Még ha szentté ősi vér se tette volna;
De szent e föld, ne hagyjátok pusztulásra,
A magyarnak a világon úgy sincs társa...

Új ház épült a faluban kettő-három,
Hiába hát nekem ezt már predikálnom;
Vándorútra mikor indul daru, gólya,
Népem is csak szállong, indul a hajóra.

Őszi szél zúg. Az Océán öblös torkán
Ordít már a habothányó dühös orkán.
Reng a hullám, mintha ég, föld megrendülne,
Reng a hajó, hullámsírba mintha dűlne.

Jó magyarok a hajóban ezerszámra
Töredezve zendítnek most egy zsoltárra;
Meseföldre így szállnak a viharszárnyon,
Mind azt hiszi, ő lesz az a kettő-három!

Fejes István.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Béla városában a Starosza csak afféle hivatalnok úr volt, a ki elég sok hatalommal rendelkezett és azt respektálták is, de egy valódi nagyrú is lakott Bélán, báró Palocsay. Minden az övé volt köröskörül, három napi járányira. S azonfelül rokonságban állt az összes magyar arisztokráciával. Károlyi Sándornak, a kurucz generálisnak sógora. Rokona volt egykor István lengyel királynak. Most már ugyan más dinasztia van, de minthogy a törzsvendég akkor is az marad valami fogadóban, ha a firma változott, a Palocsay-család ma is a rezidenciába száll, ha a királyi székvárosba jut. Még ott is nagy szívéllyel fogadják öreg királyék, királygyerekek: Ki jön itt? Ki van itt? A Palocsay bátyika van itt?

De biz ő nem igen megy a királyi székvárosba.

Torna Gyula festménye.

TEMPLOMBA MENŐ JAPÁN HERCEGNŐ.

sokba soha sem, mert nincs pénze. Hol venné? Pénze csak a lumpnak van, a ki elherdálja, a mit a föld ad neki, a helyett, hogy a cselédjeivel megegye, vagy a gazembernek, a ki különböző módokon kiszedi a többi becsületes emberek zsebéből.

Palocsay sohase adott el semmit. Ha a gyapját, gabonáját kérték a kereskedők, rendszeresen alkudozásokba bocsátkozott velök, de soha megegyezni nem tudott, vagy ha mégis egyszer-kétszer megadták neki a követelt árt, mikor már épen parolat kellett volna csapni, egy óvatos fordulattal mindent visszazsúrt: «Ha magának megéri, nekem is megéri», és a gabona maradt a magtárakban, hogy ott zsiszikesedjék meg. Őkrei, tehenei, juhái úgy szolván természetes halállal, végelgyöngülésben pusztultak ki a világból s bőreik se jutottak el rendeltetési céljukhoz, mert hisz azok is annyit értek neki, mint másoknak és otthon penészedtek a padlásokon.

Magyar ember lévén s egyszerű, cinikus természetű, semmivel nem foglalkozott; az uradalmait kezeltek a tisztjei, úgy a hogy kezelték, a fehérruháját egy távoli rokona, Vitnyédiné gondozta, ebédre, vacsorára ájtott «A holdat ugató kutyaéhoz». Az ő kocsmája lévén, ebben ütötte fel a tanyáját s minthogy az utasok többnyire Magyarországból kerekedtek ki, itt volt ő otthon, a hozzátartozói közt, itt élte magyar mágnási életét, piros uniformisos udvari cigánybandájával, játszattván a busongó magyar dalokat «az Imriske idejéből», mialatt a keménymagos leveskékjét szörpölgette, mert már nagyon öreg volt. Többnyire kontóra evett-ivott az «Ugató kutyanál», a fényes Palocsay-kastélyban csak magoknak főztek a szakácsok, kukták és lakájok, ő legfeljebb hálni járt oda éjszakára.

Hanem hát nem volt az rozg, hogy a Palocsay-granariumok tele voltak ki tudja hány éves zabbal, rozsossal, mert különös gazdálkodás indul meg itt Magyarországon, a nemzeti harag egy-egy felvillanása idejében. A harang

megáll a toronyban s miután eddig a halottakat siratta, lejön őket szaporítani ágyú alakjában. A fehér abrosz a szántó-vető ember nyakában, melyből a vetőmagot szórja, leszalad a hadisátor felállításához fálnak, a kaszapengéből kard lesz... megfordul a világ, nem lóherét vetünk, se rozstot, hanem vért, mert szabadságot akarunk aratni... Így lön aztán, hogy a löcsei szenátus fület kellemesen csiklandoztatta meg a hír a béla tele magazinokról s nyomban kiküldé a legfiatalabb és a legidősebb szenátort, Fabriczius Antalt és Mostel Ambrust Bélára, éj-napot nem pihenve, bocsátkozzanak érintkezésbe az öreg báró Palocsayval a gabonanemű megvételére íránt, mert egy téli ostromra Lőcse a legjobb esetben el lehet készülvé, ha többre nem, s alighanem bekövetkezik egy időpont, a mikor a béla granariumok tartalma többet fog megérni Lőcse városának, mint Palocsay bárónak.

A követek megérkezének, a báró azonban hallani se akart a gabona eladásáról, még össze is szidta a szép őszhajú Mostel bácsit.

— Azt hiszik kegyelmeitek, hogy én loptam a gabonát, hogy ilyenkor posékolom el, mikor sehol sincs, holott akkor vissza tudtam magam tartani, mikor az egész világ turkált benne. A mi megvan, maradjon. Ki tudja, mikor jönnek és meddig tartanak a bibliai sovány esztendőök. A mennyit ér a gabona kegyelmeiteknek, annyit nekem is megér, punktum.

— No, az ellen pedig tiltakozom, mert az nem igaz, — kiáltá a fiatal szenátor élénken, a mitől nagy szemeket meresztett Palocsay. — Míg a nagyságos báró úr itt legfeljebb a hasát növeszti, azalatt abból a gabonából akarjuk mi otthon kiteleltetni Rákóczi Ferenc ő méltóságának a hadait, a kik előtt most november 16-ikán megnyitottuk a kapunkat s a kik a közös hazáért készek elvérzeni a bástyákon, azért a közös anyáért, mely a nagyságos bárót ajnározta a legjobban, mert a legnagyobb darab részt neki hasította ki a szívéből...

Hévvél ejtette ki e szavakat Fabriczius, korbolta is a bozontos szemöldökeivel Mostel: «Ejnye Tóni, Tóni», de Palocsay nevetni kezdett és odaintette Ferencsiket, a kocsmárosot: — Hallja, Ferencsik! Mit mond ez a fiatal úr. Hogy én csak a hasamat neveltem itt. Hát talán igaza van. Mondhatom, goromba ember, megmondta a szemembe. Mi is a neve, humilime?

— Fabriczius.
— Hát mit adna, rogo, a gabonámért? Halljunk szót.

— A nagyságos úrtól várjuk az első szót.
— No jó, — szölt az öreg. — Hát hogy senki se csalódjék, átengedem a magot Lőcse városának, ugyanannyi és ugyanolyan magért, a mennyit és a minőt elvitt a béla magazinokból.

— Top, — mondá az ifjabb szenátor, a főúr tenyerébe csapva.

— Azaz megálljunk csak, — szölt a báró, kezét óvón fölemelve, — még nem végeztem be. A hat első magazinban a kastély mögött búza van, a legfinomabb vetőmag, olyan, mint a bántási, mindeniken rajta van a Mária képe. Erre nézve azt kötöm ki, hogy a visszaadottan is rajta legyen a Mária-kép!

— Mi az? — kérdé Fabriczius elgondolkozva.

Mostelre nézett első sorban. Annak az arczán kóválygott valami tudás-féle. Mintha már halott volna ilyesvalamit.

— Hát nem tudják, mi a Mária-kép a búzán? — nevetett a báró. — Ilyenek a városi emberek. Hallja, Ferencsik, nem hallottak a

INDIAI BAJADER-TÁNCZ.

TORNAI GYULA KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN.

Mária-képről a búzaszemen. Igazán érdekes. Szaladjon csak Ferencsik, kérjen egy marékkal valamelyik tisztótól, de itt legyen az egyik lába.

A két löcsei úr összenézett, szemintései, dörmögéseik által néma értekezlet tartottak egymás közt, a melyben megállapíták, hogy az öreg báróval ilyen komplikált formájú meg egyezés mellőzendő, ettől minden kitelik, nini, már most is valami *katholikus búzát* követel rajtuk.

A *katholikus búza* szót, bármily halkan sügta is Fabriczius, rögtön meghallotta s az is tetszett neki.

— Ha-ha-ha. A *katholikus búza*? No, ilyet még Kolonics se tudna kigondolni, nem hogy én. Hát mondjuk Mária-képnek, ha az urak félnek tőle. Mondjuk, hogy az ép és egészséges magyar búzaszemen valami olyan van a felső tövénél, mintha meg volna billogozva... Hiszen majd mindjárt meglátják. S mi öreg gazdák azt tartjuk, hogy vetőmagnak csak ez alkalmas.

— Hiszen mind helyes ez, nagyságos báró uram, de minden helyzet közt legjobb a tiszta helyzet, — jegyzé meg Mostel. — Mint öreg ember, ezt tanultam a régi rómaiaktól is: «clara pacta boni amici», sőt még saját magamtól is. Legjobb azért a készpénz: «viszem — nesze.»

— Persze-persze, — vitakozott a báró, — csakhogy én meg olyan öreg ember vagyok, a

ki nemcsak a jót tanultam meg a rómaiaktól és saját felebarátaitól, de a rozstot is. Én ugyanis csunya, fősvény ember vagyok és a mellett irigy természetű. Ha én akármennyiért adnám el a gabonámat, az a gondolat kinozna, hogy hátha többet is megadtak volna érte se miatt nem tudnék aludni. S mitől jó az kegyelmeiteknek, ha én nem alszom? Azonfelül előtente a sárgaság is, mert ha nekem Lőcse most készpénzzel fizetne, akkor azt bizonyosan Quendeltől kéré kölesön, már pedig mért hizek Quendel az én búzámon?

Ezalatt meghozta Ferencsik nagy lihegve az egy marék búzát. A két szenátor érdeklődve nézegette, hogy a búzaszemen, a melyik végénél a legkésőbbén vált el a toklászatól, egy domború kör van kihaladva, melyből a sejtelen könnyed játékkal kiépíti a Mária képét.

— Mikép vállaljunk mi el oly föltételt, hogy a visszaadott búza minden szemén rajta lesz ez a jel?

— Hát nincs rajta minden szemén?
— De igen is rajta van, de...

— Akkor hiszen nem nagy mesterség visszaadni, — biztatta őket a báró.

— De hátha megkövetelné a méltóságos báró úr vagy az utódja a tanácstól, hogy minden szemet külön-külön adjon át, az említett jelkép konstatálása mellett?

— Az bizony hosszú munka volna, de nekem is, vagy az utódomnak is külön-külön kellene átvennie minden szemet. S a tanács akkor akár

RHODODENDRON-ÜNNEPI TÁNCZ (JAPÁN).

sohase adná vissza az egészséget, mert eltartana vagy száz esztendeig.

Nehéz akarátu ember volt az öreg, forgatták így, forgatták úgy, bebizonyították neki, hogy ez is, az is ostobaság, inkább hagyta magán-száradni, de nem engedett, minthogy pedig rá voltak szorultva, hát mégis megkötötték vele az írást, hogy ugyanannyi ugyanoly minőségű gabonát kénytelen visszaszállítani Lőcse városa in natura báró Palocsay Lászlónak, a mennyit most tőle átvett.

Ebben pedig az volt az öreg báró politikája, hogy ő mindennap kaphatott (érezte a körmei virágzásán, vagy a fülcimpája viszketésén) egy kellemes-Handbilletet vagy Krakkóból, vagy Bécsből, vagy Sárospatakról, hogy azt a kis gabonáját ne restelkedjék illendő ellenszolgáltatás mellett a nemes cél érdekében X-nek vagy Y-nak (itt egy generális név következik) átadni, s akkor ütheti bottal a helyét, mert az ellenszolgáltatás emlékéül X-nek vagy Y-nak egy quietanciája marad háborús emlékei között. Lesz tehát egy hadakozó fél, a ki egy quietanciával fizet, — de lesz egy másik hadakozó fél, a ki ezért meguehezelt, az, a melyik nem kapja és ez is megfizet, a maga módja szerint; sokkal okosabb az efajta eleséget egy indifferens jó kulcsos városnak eladni, mely a háború után is együtt marad, de pénzt attól se való elfogadni, mert háborúviseléstől legelsőnek a józan ész betegszik meg, legutolsónak a pénz.

«A holdra ugató kutya» sohase élt olyan vidám napokat, mint télen, míg a szállítás tartott. Ferencsik uram ekkor kezdte gyűjteni a nagy emeletes háza alapját. Bibókra is mulató napok virradtak. Mindig volt az ivóban tiz-husz lőcsei ember, a kik szívesen elbeszéltek vele itt messze idegenben, otthoni dolgokról, a jó piros borocsa mellett.

— Hát hogy van az most már: még mindég fekete a város, de már a veresnadrágos huszárokat beeresztette?

— Mert hogy egy kicsit muszáj is volt.

— De az asszonyok még mindég feketében járnak, mi?

— Hm. Nem baj az. Megtalálják a kuruczok a fekete alatt is a fehéret.

— Hát a Görgey-üggel mi történt?

— Nem halt meg a leányzó, csak alszik.

— A vármegye még mindig Görgön tartja a gyűléseit?

SINTOIZMUS (JAPÁN).

TORNAI GYULA KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN.

Míg a szenátorok itt időztek, addig azok nem beszélgettek a város politikájáról Bibókkal (csak úgy a fejlődulataikból, vállvonagatásaikból értett meg egyet-mást), a búzaszállító furmányosokkal (és egy villikus jött néha velük) viszont ő nem állott szóba; de farsang táján aztán teljes paradicsommá vált «A holdra ugató kutya» egy kis sarokasztala, mert Klebe úr megérkezvén a Molitoriszra, mely éppen a város határában belement egy árokba a nagy hófúvásból és összetört, úgy, hogy három napig kellett csináltatni, annyi volt rajta részint a kollár-, részint a kovácsmunka.

E három nap alatt valóságos élvezettel habzsolgáltak föl a meggyült politikai anyagot, hogy életadó puncsot kavarjanak belőle a vacsoráik mellé. Klebe úr különösen finom gépezetű elmével birt s bizonyos veleszületett rajongással csüggött a szász faj dicsőségén, jövő nagyságán. Legfőképp nagyon érezte ezt, ha ivott, a negyedik pohár bornál rendszeren könynyekre fakadt.

— Benne van már a mételey a fajunkban. Nincs itt már semmi. A bíró, ez a Gosznovitzer, az egy számár, de ne mondja meg kérem senkinek, mert nem szeretném, ha tőlem tudná, mikor majd ugys megtudja ő tőle magától, a tetteiből mindenki. A bíró érzi, hogy már valamit kellene csinálni, de nem csinál semmit. A polgárság érzi, hogy bolondjában feketében járhatja az egész várost a tanács, lázong is e miatt mindenki; de csakis lázong és feketében jár, vagyis voltaképpen ő se csinál semmit.

— De hisz így nem sokáig lesz teljes a magisztrátus tekintélye, — vélte Bibók uram.

— Lyukas az már, mint a százesztendősbunda a moljárásról.

— Hát csakugyan nem tesznek semmit?

— Kapkodnak ide-oda; nincsen most köztük nagy tehetség.

— Ezt a Fabrieziust dicsérik, a ki itt járt Palocsaynál az ősszel.

Klebe úr fitymálón legyintett a kezével.

— Nem lesz belőle vezérember.

— Miért, apóka?

— Mert beleszeretett egy magyar kisasszonyba.

— Honnan tudja az ilyeneket?

— Mert magam vettem fel a fruskát a Molitoriszra egy budai útnál. Szép idők voltak azok. Hm. Egyszer majd el fogom mesélni a

híres vacsoránkat a ljeskovai molnárnál. Ott az úton szövődött köztük a viszony. Azóta látható folytatásokban a város kertjében, a bástyai sétánál és mindenütt, a hol a szép lány megfordul. No, de nem azért szólom meg, hogy egy és más, hanem itt ég a seb, fiam (a mellére mutatott), becsületesemre, itt ég, melyet a város reménytelen sorsa üt e helyen. Mert nem az, hogy valami nem úgy megy, a mint az ember szeretné, hiszen az Isten nem hagy magával diktandó dolgoztatni, de már valaminek történnie kellene, az szent. Vagy annak, hogy a városi polgárság elsőpörje a magisztrátust, mint egy pölyhöt, vagy pedig annak, hogy a magisztrátus bekapja a nyeldekölőbe Görgeyt, mint egy pók a szunyogot... Mindennek szabad volna történnie, csak annak nem, hogy míg eddig csak a megyei urak jártak át Görgöre, a Quendel vendéglőjébe, most az elmúlt ősszel már divatba jött, hogy vasárnaponként délután oda rándult ki kocsikra a polgárfamiliák előkelő része, s a határnál levetvén a fekete lebernyegét, mely öltözetüket a törvény kijátszása végett takarta, ott a szivárvány minden színében és pompájában csillogó ruhában páváskodjanak a legyeskedő fejedelmi tisztékkel. Képzem, hogy nevet a markába Görgey. Az ablakából éppen jól odaláthat a Quendel-vendéglő fái alá. (Folytatása következik.)

FERENCZY ISTVÁN KIENGESZTELÉSE.

A szeretet a benső ragaszkodás szokatlan megnyilvánulása volt az az ünnep, a melylyel honfitársai a magyar szobrászat első uttörőjének omladozó porait szeptember 26-án rimaszombati sírkamrájában megtisztelték.

Megható költői igazságszolgáltatás volt az, «a munka és a megértés napja», nem költeménybe, nem szónoki mesterműbe illő, hanem a hogy a mindennapi életben használatos az. Köztudomású, hogy a Ferenczy József kassai református lelkész hagyatékából előkerült az a papírlap, a melyre a mélyen megbánott, a sors által üldözött szobrász bizalmas levél alakjában 1845. szeptember 6-án e sorokat jegyezte fel:

«Egy Eurydice statuán dolgozok magam számára, a mint egy kigyóharapásban a földre bukik s meghal. A talapatjára azon megyék nevei vannak írva, kik az 1844. október 18-ik napján a Mátyas-émlék emelése ellen szavaztak. Egy igen kellemes természetnagyságú asszonyi alak. Tudod, hogy még nem volt

EURIDICE, FERENCZY ISTVÁN ÖSSZETÖRT SZOBORMŰVE, A MINT HEVESI FESŐ ÚJBÓL ÖSSZEÁLLÍTOTTA.

Vasváry László szoborműve.

FERENCZY ISTVÁN SZOBRA.

A SZOBOR LELEPLEZÉSE.

A RIMASZOMBATI FERENCZY-ÜNNEPÉLYRŐL. — Bódy Béla félfotóal.

alkalmam magyarországi létem alatt valamit önválasztásból készíteni, hanem mindenkor egy ilyen s ilyen nagyságú emlék s. a. t.; mostan tehát, ha úgy tetszik, valamint művészetemet a «Pásztor leány»-nyal megnyitám. úgy ezen haldokló Eurydice legyen életem bezárója.»

Ferenczy tehát ez egyszer boldog volt, hogy egy emberöltőn keresztül nem kenyérkeresetből, hanem önszántából faraghatta ki pályájának emblemáját az akkori szokás és felfogás szerint a mythológiából merített képben. Az ideál nevét nem régen fedezték fel abban a bizalmas levélben, a melylyel a szobrász testvéröccsese 1866-ban tisztelte meg Bodon Ábrahámot, Gömör vármegye másodalispánját.

Kigyóharapásról is szólt visszaemlékezéseiben a szobrász. No hát a levél e része úgy tetszik, egy kissé túlzott; mert a szerencsétlen sorsverte ember lelke, mint tudjuk, rendszerint érzékenyebb.

A Mátyas szobrának leszavaztatása után a szobrász rendkívül eleségedt. Állapotát, ha Teleki Blanka grófnő nincsen, hát talán el sem viselheti; mert a szoborra begyűlt pénz arra sem volt elegendő, hogy az előleges költségeket ki tudta volna fizetni. Budai házáat bocsátotta áruba, háromszor is árverezték, de komoly vevő nem jelentkezett s az, a kivel a szerződést megkötötte, idő előtt ráhuzerkodott, mert építtetni akart. A kapkodás tehát kikerülhetetlen volt.

Ferenczynek 1847-ben olyan gyűjteménye volt, a melynek súlya a háromezer mázsát meghaladta, ezek között nem egyet Rómában vásárolt, mint mondják, a régi görög szobrászat remeikeiből, a melyek értékét fel nem fogta senki. Ő maga szaladgált a királyi tárnokmesterhez, közbe vetette magát érette Pest vármegye, azután Toldy Ferencz, végül a Nemzeti Múzeum, míg végre az úgy a legtermészetesebb úton nyert megoldást.

Elhatározta, hogy szülővárosába megy lakni. Két nénye lejtött onnan Budára és tizenhat gömőri szekérre felrakták a szobrokat, a melyeket a Nemzeti Múzeum régiségei közt személyesen helyezett el, azt a tiz ölnyi hosszú basreliefet pedig, a Mátyas király modelljével összetörte a kalapácsával, azután leballagott a Bomba-térre s a gőzhajó-állomásról beledobta vésőjét a hőmpölygő habok közé.

Vajjon mit érezhetett szegény Ferenczy, mikor a kavarodó örvényt a szemei előtt látta? Fenmaradt a márványenyasszonya s az édes szülőföld, a melyet viszontlátni megengedte a kegyetlen sors s a melynek rokonszenve adott annyi erőt szegénynek, hogy még nyolcz évig tengette otthon az életét.

Mielőtt a gömőri dombok közé elutazott néhány napra a budai Fortuná-ban vett szállást, ott hajtotta fejét nyugovóra, a hol csak nem régen testvéröccsese lakott, mikor külföldi tanulmányútjára indult s itt gondolkozott Faludy módjára a szerencse forgandóságáról, talán szemrehányást is tett magának érte,

Kossuth Ferenc beszédét mond.

AZ ERZSÉBETFALVI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉRŐL. — Balogh Radolf fényképe.

hogymérvolt idealista, mért nem vezette az oltár elé saját számára azt a Vilmát, a kit 1817-ben mint vőfélyt fűzött a karjára, mikor a reformáció háromszázados ünnepét megtartották?

De hát Ferenc mindenáron művész akart lenni, meg akarta honosítani a monumentális szobrászatot, a melynek első indítványa, mint mondják, a nagy Kazinczy Ferencztől eredt.

Bukásának okát nem a művész rövidlátásában keresték, hanem a kormány szűkkeblűségében s így történt, hogy az ötvenkét vármegye közül azok eziméretét megfordítva ábrázolta, a melyek az ő vállalkozását leszavazták; s úgy képzelt, hogy a helytartótanács boszankodott azon, hogy Rimaszombatba tért vissza s nem a művelt nyugatra vándorol ki, a hol megsemmisülhetett volna, mint számtalan magyar művész, a kit nem istápolnak odakünn senki.

Az Eurydice szobrát egy tüzvész tette tönkre 1847 május végén, midőn Fáy Andrásról bucsuzott a fővárosban. Az avatatlan tüzoltók hideg vízzel locsolták az átízott remekművet, a mely így összeroppedezett s a melynek darabjait a sírjába rakták, midőn 1856-ban meghalt.

Mikor Ferenc legutóljára Budán járt, hát látta, hogy akkor szállásolták el a nemzeti őrsereg borsodi zászlóalját s érezte, hogy most nem szobrászokra lesz szükség, hanem honvédekre. Ő maga csatában nem járt, de igen is oda állott Grabbe orosz hadvezér elé, s kegyelmet kért francia nyelven a rimaszombati polgárok számára s el is nyerte azt.

Ünnepi szónoklatában szépen fejtette ki Beöthy Zsolt, hogy Ferenc volt az első, a ki az új művészet számára hazai földről úgy szólván kicsikarta a magyar márványt; feltámasztotta ötszázéves sírjából a régi magyar ércöntést, s felismerte Izsó Miklós lánglelkét mikor az a honvédegyenruhát levette és erőnek erejével szobrász akart lenni.

Engedtessek meg nekem, hogy a kegyelet adóját leröhassam Ferenc István iránt, a ki egykor sétálni jártam vele a rimaszombati kis réten, s egy ital vizet vittem tanítványának, Izsó Miklósnak, s láttam, mikor az üldözöttnek beleperegtek a könnyei.

De ez már bizony nagyon is régen volt!

F. I.

FRA INNOCENTO.

Elbeszélése.

Irtá Erdős Renée.

Egy öreg asszony meg egy fiatal leány jött le a hegyi úton, a mely Assisiből San-Damianóba vitt.

Kosár volt a fejükön és lassan, óvatosan lépkedtek a kiálló köveken. A faczipójuk ütem-

ben kattogott és erre a kattogó ütemre a leány valami egyhangú kis dalt mondott, a mibe az öreg asszony is vékony, reszkető hangjával belezümmögött néha.

Mikor a kolostor elé értek, az öreg asszony letette kosarát az alacsony kőfalra, mely pad volt inkább, mint kerítés és maga is leült mellé, miután előbb keresztet vetett és elmondott egy miatyánkot. A fiatal leány is letette a kosarát, de maga nem ült le, hanem beszaladt az udvarra, kiesit megnézte a fülkében a festett szenteket és visszajött megint.

Akkor kezdett alkonyodni a nap. Lenn a völgyre már helyenként nagy árnyékok feküdtek, csak a Santa Maria degli Angeli kupolája sugárzott még a napfényben és körülötte a rétek, tanják, mint egy óriás gyűrűbe foglalva, égtek az utolsó sugarakban.

— Látod, Anita, — mondta az öreg asszony és lemutatott ujjával a völgybe, — nem hiába mondják, hogy a boldogságos Szent Ferenc Istennek különös kedvelte volt. A nap minden este, mielőtt nyugovóra térne, ott marad a Porciuncola fölött, mintha nem tudna tőle elválni.

A kis leány lenézett a völgybe a fénygyűrű irányába és nedves, ragyogó szemébe az este nek áhítata ült.

Kicsit pihentek még, akkor fölvettek a kosarukat és tovább mentek. A hegyi úton ekkor szembe jött velük a barát, Fra Innocento. Az öreg asszony alázatosan köszönt neki, de az, mintha nem is hallotta volna, tovább ment, föl a kolostor felé, merőn maga elé nézve, és a tekintete olyan volt, mint valakié, a ki álomban jár-kel.

— Nem hallotta, — mondta a fiatal leány. — Talán imádkozik.

Miután egy kis ideig mentek előre, hirtelen hallották, hogy valaki utánok siet és szólítja őket. Visszaforodtak.

A barát állt előttük, Fra Innocento.

— Kedveseim, — mondta nekik, — nekem úgy tetszett, hogy az imént találkoztunk az úton és ti engem köszöntöttetek. Én nagyon el voltam mélyedve a gondolataimba és azért csak későn vettem észre. Bocskássatok meg és ne gondoljátok, hogy meg akartalak sérteni benneteket. Dícsértessék az úr Jézus Krisztus.

Ezek után visszafordult és folytatta útját. A fiatal leány bámulva nézett utána.

— Ez az a barát, a ki messze földről jött ide, — mondta az öreg asszony. — Te, a ki nem erről a vidékről való vagy, nem ismerheted őt. Innocento da Palermónak hívják és ő faragta a nagy feszületet a szentségkápornak, a háromarozú Krisztust.

— A háromarozú Krisztust? — kérdezte a leány. — Én még soha sem láttam. Vajjon milyen lehet?

— Emberi szem arra nem nézhet sírás nélkül, Anita. Majd elmondom neked a történe-

tét. Tudod, ez a legszebb Krisztus, nemesak Assisiben, San-Damianóban és Santa Maria degli Angeliben, hanem az egész világon. Az olyan szép, hogy a ki látja, annak úgy megfájl a lelke, mintha csak magát az üdvözítőt látná abban a perczben, mikor kiadja lelkét. És ez a barát már sok esztendővel ezelőtt kezdte faragni a Krisztus testét és mindenki mondta, hogy soha sem fogja bevégezni, mert mikor a fejre került a sor, akkor ez a barát megjéjt és letette a vésőket, mert attól félt, hogy nem tudja majd olyannak kifaragni az Üdvözítő fejét, a milyennek ő akarta, a milyennek a lelkében látta. Mondják, hogy reggeltől estig a hideg kővön térdelt és imádkozott és kérte Istent, hogy adjon neki akkora erőt és hatalmat a munkára, a mekkora a szeretet szívében Krisztus iránt. És bőtökkel sanyargatta magát és nagyon korbácsolta testét. Már majdnem meghalt kétségbeesésében és azzal vádolta magát, hogy Isten bizonyára a bűnei miatt nem engedi, hogy Krisztus fejét méltón kifaragja. És a feszület csak ott állt a czellájában, a fejetlen test, és mindenki azt hitte, hogy a szegény Innocento testvér belehal a bánatába. Egyszer aztán — ez a Porciuncola ünnepén volt, mikor a zarándokok jönnek messze földről a bűnbocsánatért — Fra Innocento azt gondolta, hogy lemegy ő is a többiekkel és imádkozik Szent Ferenczhez, erősíteni meg benne a magához való bizodalmat és adná meg neki a bátorságot, hogy az Üdvözítő fejének kifaragásához hozzakezden. Hát a mint ott imádkozik, egyszerre megfényesedik előtte az oltár, annyira, hogy föl sem mert tekinteni, csak a nagy-nagy fényességet látta. És ebből a fényességből egy hang így szólt hozzá: Eredj haza, szegény Innocento testvér, mert Isten látta a te nagy vívódásodat és azt izeni neked, hogy mert a te lelkedben oly gyönyörűségesen él az Üdvözítő feje és mert te olyan nagyon átérzed az ő fájalmát a kereszten, hogy azt semmiféle emberi kéz lemosolni nem tudná, hát ezért a te nagy rajongásodért küld hozzád valakit, a ki neked a munkádban segíteni fog, hogy épen olyan legyen, a milyennek te akartad. Ezek után a fényesség eltűnt és Fra Innocento haza ment San-Damianóba, igen nagyon megvigasztalódva. És mikor haza ért, bement a czellájába és bezárkózott, s ott maradt éltenszomjan három napig. Mikor pedig előjött, az Üdvözítő feje készen volt. És a fejen háromféle kifejezés volt. Ha jobbról nézte az ember, olyan volt, mintha iszonyúan szenvedne és várná az utolsó pillanatot. Ha szemben néztek, olyan volt, mintha abban a pillanatban adná ki lelkét. Ha balról nézték, olyan volt, mint a ki már meghalt és megmerevedett. És mindenki nagyon csodálta ezért Fra Innocento tehetségét és a feszületet nagy ünnepséggel vitték a kápolnába, a hol majd vasárnap te is megláthatod. Hanem Fra Innocento ez időtől fogva nagyon megváltozott és olyan, mintha a lelke nem volna vele többé. Mindig magában jár, senkivel sem beszél és sokat sir. Azt mondják, azóta nem dolgozik semmit és hogy a vésőit és minden faragó szerszámát elásta a kertben, mint valami halottat. És ennek oka az, hogy nem akar többet dolgozni azután, hogy az Üdvözítő fejét így megfaragta. Bernardo barát pedig, a ki már azóta meghalt és a ki valóságos szent volt, mesélte a többieknek, hogy a három nap alatt, míg Fra Innocento a czellájában zárkózva dolgozott, ő többször elment az ajtaja előtt és úgy tetszett neki, hogy belülről beszédet hall. Hogy valaki nagyon édes hangon beszél Fra Innocentohoz. És egyszer, nem bírta megállni, lehajolt és benézett a kuleslyukon és majd hogy meg nem halt meglepetésében. Mert látta, hogy Innocento ott áll a kereszt előtt és mögötte áll egy gyönyörű angyal, nagy, tündöklő szárnyakkal, hófehér ruhában. És az angyal fogja Fra Innocento kezét, a melyikben a véső volt és vezeti és oktatja, hogyan dolgozzék és olyan szép csengő hangon beszélt hozzá, mint a hogy anya beszél a gyermekéhez. És Bernardo atya ezt a halálos ágyán mesélte el, mikor lelke már közel járt a paradicsom kapujához, tehát nincsen benne kétség, hogy igaz. Azért is mondják, hogy ez a Fra Innocento beteg és hogy már nem élhet soká, mert a ki egyszer az Úr országából való teremtett lélnyvel

társalkodott, mint ő tette három napon át, annak már nincs többé maradása a földön, hanem elkivánczik innen. Mondom neked, Anita, áldott az ilyen ember, mert a biztos üdvözülés már készen várja őt...

A kis leány nem felelt, hallgatagon ment az úton, fejen a kosárral. És hallgatott az öreg asszony is és csendesen mentek tovább az estében, a tanya felé, a honnan tűz csillogott eléjük. Nagy béke és nyugalom volt körülöttük és csak a tücskök szavát lehetett hallani az estében és a két pár faczipó kopogását a köves úton.

METTERNICH.

Száz évvel ezelőtt, mindjárt a wagrami katasztrófa után, a midőn Napoleon negyedik ízben tette tönkre Ferenc osztrák császár hadait, kezdődött egy fényes, negyven esztendőre terjedő diplomata pályafutás. A wagrami csatavesztés nyomában támadt zavarok állították a fiatal, alig harminczhat éves Metternichet az osztrák külügyek élére. Már nem volt kezdő diplomata. Tíz év óta szerepet játszott az osztrák külügyek vezetésében, de addig nem jutott az első hegédhöz. A francia forradalom zavarai gyorsan járatták le az osztrák külügyminisztereket; tizennyolc év három külügyminisztert emésztett meg: Thugot, Cobenilt és Stadiont. Ezek után került a sor Metternichre, a ki addig a drezdai, berlini és párisi udvaroknál volt nagykövet.

Metternich csak négy esztendővel volt fiatalabb Napoleonnál (1773-ban született) s abban az időben serdült ifjúvá, lépett a diplomata pályára, a midőn a francia forradalom és Napoleon nagyon megváltoztatta Európa arcát. Ez a vihar Anglián, Török- és Oroszországon kívül végig söpörte egész Európát s a megszokott viszonyokat mindenütt fenekestől fölforgatta. Régi dinasztiák eltűntek egy időre és egyidőre új államok támadtak. Az európai hatalmaknak az a koalíciója, a melyet Anglia pénzelt, a mely meg akarta torolni a lefejezett XVI. Lajos és Mária Antónia halálát, a mely az emigrált francia nemességnek hazáját akarta visszaszerezni, a mely a régi állapotok föntartására és visszaállítására vállalkozott, nem bírta nyakát szegni a gyűlölt és retetett forradalomnak. A míg Napoleon nem került a forradalmi hadsereg élére, a forradalom a francia föld határain túl nem igen hódított; de Franciaországot meg tudta tartani. A mint Napoleon átvette az olasz földön táborozó francia hadsereg parancsnokságát, nagyot fordult a koczka. A forradalom s a forradalomból született császárság diadalal járta be a kontinentet.

Metternich diplomata pályája körülbelöl egy

A szobor a leleplezés után.

időben kezdődött Napoleon tüneményes pályafutásával, a rastatti kongresszuson, a melyen még csak Westfália grófjait képviselte. Beleszületett és ránevelték a diplomáciára. Csatládja, a melynek bölcsője a Rajna mellékén ringott, eredetét vissza viszi a Barbarossa Frigyes korába. Egy őse a XVI. században tieri választó-fejedelem és arról nevezetes, hogy a választó-reformok kollegiumában az osztrák abszolútizmus legerősebb támasza volt. Egy más őse tábornok volt II. Ferdinánd alatt s uradalmakat szerzett a lemészárolt cseh arisztokrácia elkobzott vagyonából. Apja is diplomata volt, de jelentéktelen ember, a kit Mária Terézia gráciája juttatott gazdag feleséghez és csekélyebb fontosságú diplomata állásokhoz. A fiatal Metternich azt az esztendőt, a melyben a franciák Mária Terézia vejét és leányát lefejezték (1793), Angliában töltötte. Husz éves volt akkor. Életirőit azt mondják, hogy ez az Angliában eltöltött esztendő volt legnagyobb befolyással diplomata-pályájára. Kitiűnő politikusokkal ismerkedett meg: az ifjabb Pittel, Foxszal, Barkevel, Sheridannal és magára vont III. György király figyelmét is. Ezután még kétszer fordult meg Angliában: 1814-ben, a midőn már mindenható kancellárja az osztrák császárnak és 1848 tavaszán,

a midőn majdnem negyven évi kancellároskodás után, a mely idő alatt ő volt az európai diplomácia orakuluma, forradalom buktatta meg és Bécsből menekülnie kellett. Metternich politikai pályája forradalmi időben kezdődött és abban is végződött, pedig alig volt még egy diplomata, a ki a forradalom gyökeres kiirtásán nála hosszabb időt, többet dolgozott volna. Életirőit azt is állítják, hogy a diplomáciában asszonyok voltak a mesterei. A mint említettük már, a rastatti kongresszuson még csak a westfáliai grófok kollegiumának képviselője. Akkor már házas. Felesége diplomata-ideáljának, a nagy Kaunitz unokája. Erdekből házasodott. Házaságával nagy vagyon, hatalmas összeköttetést, a feleségében kitűnő munkatársat kapott. Hogy az asszonyok minő fontos szerepet játsztak a diplomáciában akkor, első állásában, a drezdai követségben megtanulhatta. Az orosz császár érdekében, Drezdában, akkor három gyönyörű asszony: a kurlandi hercegnő, aztán Özartorski és Bagration hercegnők dolgoztak. E hölgy-diplomatákkal Metternich igen barátságos lábon állott s az egyikhez, Bagration hercegnőhöz gyöngéd kétélekek fűztek. Viszonozásul ő sem csinált káoszt abból, hogy felesége bizalmasan volt a drezdai francia követség talantumos titkárával, Dumonstier márkival.

Ez a kölcsönös szeladonkodás, a rokokó éra hagyománya volt, s abban az időben nem okozott általános megbotránkozást. A bibliai Pélábeszédek böles írja tanítja, hogy: «Édebb az idegen asszony ajaka a olejnék lépméznél és lágyabb az ő nyelve az olajnál.» Metternich híve volt e dogmának. Általán tudott dolog, hogy egész hosszú életén át mohón kívánta, fáradhatatlanul kereste és váltig váltalta azt a gyönyörűséges igát, azt a kívánatos jármót, a melybe Éva leányai Ádám fiait befoglalják. A társadalom minden osztályából, hol tartós, hol kérészerű viszonyainak cisonosan hosszú sorát ismerjük. Háromszor házasodott és eltemette mind a három feleségét. Először igen fiatalon, huszonhárom éves korában. Akkor, a mint már említettük, Kaunitz herceg unokáját vette el, a kivel tovább élt egy negyedszázadnál, a ki testi bajokban nem vetélkedhetett volna a gráciákkal, de érdeemes parthie s jeles diplomata-talantum volt. E házassága idejébe esnek híres viszonyai, egyebek között az orosz Lieven hercegnővel szőtt viszonya is, a mely irodalmi emléket, Metternich egész kötetnyi levelét nem rég publikálta Hanoteau. Rövid özvegyiség után, mert házát üresnek, szalonját ridegnek találta asszony nélkül, közel ötven éves korában, feleségül vett egy husz éves, gyönyörű bankárlányt. A midőn ez is meghalt, a mint mondta, sírba tette vele boldogságát, egész életét, az

A leleplezési ünnepély.

AZ ERZSÉBETFALVI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉRŐL. — Balogh Radolf fényképe.

FOLIS FŐHADNAGY A CÉLHOZ ÉRKEZIK.

élet minden örömét, — de csak rövid időre. Az agastyánkor küszöbén harmadszor is meghódolt Hymennek, feleségül vette a csak 26 éves Zichy Melániát, annak a Zichy Károlynak a leányát, a kit Bécsben, nem tudjuk miért, Judásnak hívtak s a kinek pénzügyminisztersége az 1811. évi bankó-devalvációról emlékeztet. Mind a három felesége részeltette apai örömeiben.

A berlini és párisi követségi állásokon át jutott Metternich szokatlanul fiatalon az osztrák birodalom külügyminiszteri és kancellári polczára. Mint berlini követ nyelbe ütötte az osztrák-orosz-poroszsövetséget, a mely válalkozás az ausztrálitzi vereséggel végződött. A béke megkötése után mind I. Sándor császár, mind pedig Napoleon Metternichet kívánták udvarukhoz követnek. A Napoleon kívánsága parancs volt: Metternich Párisba költözött, a miben egy emlékirat szerint, része volt Dumontier márkinak is. Párisi követsége alatt ragadta ki Napoleon a spanyol földet a Bourbonok kezéből s ültette a spanyol trónra József bátyját. Ausztria ezt az alkalmat háborúra használta föl, azonban még nagyobb vereséget szenvedett, mint előbb. Metternichnek része volt a katasztrófában. Ő kardoskodott a legkonokabban a háború mellett. A vesztett hadjárat azonban nem tépte meg diplomata nimbuszát. Hazajött Párisból, mihelyt Napoleon megengedte, a hadjárat kezdetén visszatartották még egyideig s átvette az osztrák külügyek vezetését. Most már a béke mellett agítált, a melyet Ferencz császár még a wagrami katasztrófa után sem volt hajlandó megkötni.

Arra a roppant hatalomra és tekintélyre, a melyvel utóbb dicsekedhetett, Metternich Napoleon orosz hadjárata alatt tett szert, a midőn Napoleon megbuktatására újabb koalíciót, teremtett. Páris első megszállásakor kezdődött az ő harminczhárom évnél tovább tartó érája. Azokat az éveket, a mig megjött az alkalom Napoleon letörésére, arra használta, hogy a kancelláriát úgy rendezze be, a mint volt Kaunitz, az udvari haditanácsot, a mint volt Laczy idejében. Kaunitz volt a mintája, Kaunitz szerepét szánta magának. A mig Napoleon Elbán volt száműzetésben, Bécsben kongresszusba gyűltek össze Európa dinasztiái, hogy földrészüket visszazökkentsék abba az állapotba, a melyben a francia forradalom találta. A koronás fejek, diplomaták, politizáló szép asszonyok e páratlan sokadalmában Metternich egyaránt volt ceremónia-mester és vezér-diplomata. Személyesen ismerte Európa összes dinasztiáit, tudott velők bánni és tudta kapacitálni a diplomatákat. Napoleon váratlan visszatérése Elbából és száz napos uralkodása ugyan mint riadt fűj-csapatot rebentette szét a fényes gyülekezetet; de a rendezés már megtörtént s Napoleon második leverése után nem kellett ismét összeülni kong-

resszusba. A szent szövetség, a melyben Metternich Ausztriát, Orosz- és Poroszországot fogta eggyé, restaurálta a francia királyságot és a Bourbonokat visszaültette Franciaország trónjára.

A szent szövetség megkötése után bukásáig Metternich volt Európának első diplomataja. Hatalmát nemcsak maga érezte, érezte másokkal, még koronás fejekkel is. Mint Kaunitz, Metternich is azt hitte és hirdette magáról, hogy *Európa kocsisa*, hogy világrészünkön egyedül az ő kezében a gyepöl. Az nem csupán az ő, hanem egyúttal korának is gyarlósága, hogy a diplomataizálás, a nagypolitika kedvéért nem törődött semmit a kormányzással. A bécsi kongresszus után egy ivadék egész élettartama alatt egyéb sem érdekelte a forradalmi hajlam gyökeres kiirtásánál. A rend volt a hálványa s azt hitte, hogy a rend legszilárdabb, legmegbizhatóbb alapja a rendőrség, a kém s a cenzúra. Prózái politikusként hirdette magát, holott az illúziók embere volt. Ragyogó szellemességgel disszertált a politika napi kérdéseiről, ötletben kifogyhatatlan, ékes szólása megvesztegető; de mert mindig a távolba nézett, a közelállót nem látta. Ha nem a hivatalosbából, diplomata-aktákkal dirigálta Európát, a forradalom nem találja készület-

FOLIS FŐHADNAGY KÖZVETLENÜL BEÉRKEZÉSE UTÁN.

KÉPEK A PARANCŐRTISZTI LOVAGLÁSRÓL. — Kraybig Resz főlövetele.

lenül s nem ő lesz szinte első áldozatává. Így azonban Ausztria az «őreg ház», a melyet ő olyan odaadással, akkora méltósággal, a maga fontosságának nem is takargatott tudatával támogatott, egyetlen fuvallatra összeomlott 1848 márcziusának idusán.

Junius.

EGY ÉRDEKES LOVAS-VERSENY.

Október 1-én és 2-ikán párját ritkító érdekes lovaglási versenyt rendezett Budapesten a lovastiszi egyesület.

A Rákosfalvától délre elterülő nagy lovasági gyakorlóteret két napra ünnepi mezt öltött. Keleti szegélyén, egészen közel a kerepesi-vámhoz valóságos kis sátorbort emeltek. Az indulás és beérkezés helyén a rendezőbizottság sátrai körül Budapest előkelő sportközönsége teljes számban gyülekezett, és mindvégig kitartott bravuros lovastiszteink gyönyörű sportünnepének végéig.

A verseny feltételei már eleve rendkívül érdekes eredményt ígértek. Nem a rendes távlovaglási versenyek többnyire sablonszerű keretében tolt le ez a mérkőzés. Egy új terv valósult meg e verseny folyamán, melynél a lovasnak legnagyobb testi erőfeszítése mellett még szellemileg is működnie kellett.

A rendes, megszokott távlovaglásokat egy bizonyos már huzamosabb idővel előbb között útvonalon tartják meg, a melyen a lovasok tetszés szerint trainirozhatják lovaikat, az útvonalat a versenyt megelőzőleg végig lovagolhatják s így a versenyen a viszonyok, melyekkel számolniuk kell nem ismeretlenek előttük.

Nem így volt ez a legutóbb lefolyt mérkőzésnél, melyet a lovas egyesület «parancsörtiszi lovaglás»-nak nevezett el.

A feltételek röviden, a következők voltak: 1. Részt vehetett minden rendes és rendkívüli tag.

2. A lovaglás súlykiegyenlítés nélkül bármily országbeli és bármily korú lovon történhetett.

3. A lovaglás távolsága kb. 50 kilométer. Ebből 40 kilométert mű- és mezai utakon természetes akadályokkal (útárkok, sövények, patak, vizes csatornák, stb.), 10 kilométert pedig a terepen toronyiránt, természetes és mesterséges akadályokkal kellett lovagolni.

4. A lovaglás irányát egy térképlapra berajzolja minden résztvevőnek az indulás napját megelőző estén adták tudtúl.

Ezen útvonalat bármily módon előre bejárni tilos volt.

5. A lovaglást minden lovas egyedül, kísé-
nélkül csupán a kapott térkép nyomán végezte.

Az indulás idejét sorshúzás útján állapították meg.

6. A lovaglást 3 1/2 órán belül kellett végrehajtani.

A verseny alapjául tehát óránként 14-3 kilométernyi teljesítmény szolgált.

Megjegyezzük itt, hogy a lovas csapat mozgásánál óránként átlag 8, kisebb járórok mozgásánál 10, egyes küldöncz-lovasok lovaglásánál 12 kilométernyi utat szokás számításba venni.

Az említett feltételek alapján folyt le október 1-én és 2-án a lovaglás.

Az út iránya Rákosfalva, József főhercegtelep, Szentgyörgy-telep, Rákospalota, Alag, Fóth, Mogyoród, Csömör, Czinkota és gróf Bathányi-telepen át a lovassági gyakorlóterre vezetett.

Mindjárt a start után, még ott a gyakorlóterén négy, egymástól 50—100 méterre elhelyezett akadályt kellett ugratni.

A megtett útvonalon részben az utakon, részben a terepen összesen 20 különféle akadályon kellett minden lovasnak átugratni. Ezek az akadályok zászlókkal voltak megjelölve. Volt a 20 között négy kettős akadály is s így tulajdonképen 24 ugrást számíthatunk.

Az a lovas, a ki az útirányt nem tartotta be pontosan, vagy az akadályok közül akár egyet is elmulasztott, a verseny feltételei alapján nem tarthatott igényt az egyet által kitűzött emlékjelvényre, illetve tiszteletdíjra.

A lovaglás ilyen körülmények között igen nehéz volt. Ezt az tudja megítélni, a ki már megpróbálta azt, hogy egy világváros közvetlen környékén, a rendkívül kifejlett kultúra közepette, térkép után tájékozza magát.

Az a számtalan nyaralótelep, kert, facsoport, erdő, út, csatorna, szántó- és veteményesföld, mely a nagyvárosokat széles övben körüveszi, olyan, mint egy útvesztő labirintus. A ki a kitűzött útról csak néhány száz lépésre is letér, annak azután már jó idejébe kerül, míg ismét megtalálja a helyes irányt. Ehhez járul még az is, hogy a néhány év alatt, mely a térkép kiadása óta elmúlt, egész területek karaktere megváltozik a nagyvárosok környékén. A szántóföldek és rétek helyén nyaralótelepek épültek. A térképen megtalálható major körül másik két-három major emelkedik.

Melyik most már az igazi? Az, a melyik a térképbe be van rajzolva, vagy a másik, esetleg a harmadik? Minden vágtaugrás csalódást hozhat, idővesztéssel járhat, pedig minden perc olyan drága ilyenkor, mikor diesőségről, rikord megteremtéséről van szó.

A sorshúzás szerint az első lovas, Dorninger Hugó tüzérfőhadnagy, 1-én reggel hét órakor indult, a korai órában még csupán tisz-

tekből álló nézőközönség szerencsekívánataitól kísérve. A többi lovas 12 percnyi időközökben indították.

130 nevező közül 72-en indultak, 36 az első, 36 a második napon. E 72 lovas közül már csupán 2-3 maradt ki a sorból.

Elsőjén reggel, épen a verseny kezdetének órájában, sűrű köd borította a tájat.

Az amúgy is nehéz tájékozódást tekintve, ez mindenképen nagyon kellemetlen volt azoknak a lovasoknak, a kiket a sors az indulás sorrendjének elejére helyezte.

A második lovas Folis Jenő 10-ik huszárezredbeli főhadnagy volt; hét óra 12 perczkor reggel állt a starthoz. Az indító rövid vezényszava után vágtaiban indult el s alig 15—20 lépésnyire már eltűnt a sűrű ködben.

Már az indulásnál általános érdeklődés kísérte Folis Jenőt.

A mult évi Budapest—Wien között lefolyt távlovaglásnak a második győztese volt. Tizenhat óra alatt 230 kilométert lovagolt! Neve ezzel a rikorddal és számos bravuros versenylovaglásával nemcsak a belföldön, hanem a külföldi sportkörök előtt is közismertté vált.

Folis barátai tudták, hogy rikordot akar teremteni.

FOLIS FŐHADNAGY (A 2-ES SZÁMMAL JELÖLT) ÚTJÁRÓL BESZÉL.

tekből álló nézőközönség szerencsekívánataitól kísérve. A többi lovas 12 percnyi időközökben indították.

130 nevező közül 72-en indultak, 36 az első, 36 a második napon. E 72 lovas közül már csupán 2-3 maradt ki a sorból.

Elsőjén reggel, épen a verseny kezdetének órájában, sűrű köd borította a tájat.

Az amúgy is nehéz tájékozódást tekintve, ez mindenképen nagyon kellemetlen volt azoknak a lovasoknak, a kiket a sors az indulás sorrendjének elejére helyezte.

A második lovas Folis Jenő 10-ik huszárezredbeli főhadnagy volt; hét óra 12 perczkor reggel állt a starthoz. Az indító rövid vezényszava után vágtaiban indult el s alig 15—20 lépésnyire már eltűnt a sűrű ködben.

Már az indulásnál általános érdeklődés kísérte Folis Jenőt.

A mult évi Budapest—Wien között lefolyt távlovaglásnak a második győztese volt. Tizenhat óra alatt 230 kilométert lovagolt! Neve ezzel a rikorddal és számos bravuros versenylovaglásával nemcsak a belföldön, hanem a külföldi sportkörök előtt is közismertté vált.

Folis barátai tudták, hogy rikordot akar teremteni.

START ELŐTT. (Gróf Labinsky őrnagy.)

KÉPEK A PARANCŐRTISZTI LOVAGLÁSRÓL. — Kraybig Resz főlövetele.

Léha nevű hat éves sárgája, gróf Eszterházy sárosi méneséből, már az indulásnál igen jó benyomást keltett.

Mikor gazdájával eltűnt a sűrű ködben, megindult a «tippelés». — Két óra alatt bejött! — Igen ám, ha köd nem volna — sít. Indult azután a többi lovas 12 perczenként.

A sportkörökben ismertebb nevek hallatára csoportosultak az emberek a start helyén.

Hiába! A név varázsa. A kinek a személyéhez már több győzelem fűződik, attól többet — sokat várnak.

Nyolcz óra után a köd hirtelen szétfoszlott s a nap végig szórta sugarait a lankás, homokos síkon.

Néhány perczcel kilenc óra előtt felhangzott a kiáltás «— Jön egy lovas.»

Mindenki hitetlenül mosolygott. Senki se akarta hinni, hogy máris érkezhessék valaki. A beérkezés helyén a sátor még üres volt. A czélibizottság tagjai is még a start helyén tartózkodtak.

A kételkedés azonban mihamar csodálkozásá vált.

A Rákosfalva felől a végcélhoz kanyarodó fásoros úton sebesen vágatva közeledett egy lovas. A fák mögött fel-feltűnt. Hogy kicsoda, milyen száma az azt nem lehetett kivenni, csupán az látszott máris, hogy ló is lovas is kitűnő erőben van. A czéliből mintegy 80—100 lépésnyire volt az utolsó akadály. Az út árka. Egy hirtelen kanyarulat és Folis Jenő főhadnagy, — mert ő volt — remek ugrással jött át az akadályon. Mintha csupán 2—3000 méteres versenyt lovagolt volna — bravuros galoppozott el a czél előtt pont nyolcz óra 58 perczkor reggel.

Senki se akart hinni szemecinek. 50 kilométer, 24 ugrás, térkép után ismeretlen terepen, sokszor út nélkül, tarlókon, szántóföldeken át, toronyirányában egy óra 46 percz alatt!

Olyan bravuros lovaglás ez, mely valóban bámulatra méltó. Ha hozzávesszük azt is, hogy lovas is ló is teljes erőben, épen érkezett be igazán a legnagyobb elismerés illeti e derék fiatal tisztet.

Mit jelent ez a teljesítmény? Folis főhadnagy perczenként 0-478 kilométert vagyis 478 métert = 636 lépést lovagolt átlag egy óra és 46 perczig olyan útvonalon, a melyen kerékpárral, kocsiival, motorkerékpárral vagy automobillal minduntalan megakadnánk. E közlekedési eszközök közül ilyen viszonyok között, ilyen rövid idő alatt egyikkel sem lehetne beérkezni.

Ebben rejlik Folis főhadnagy, nem kevésbé a versenyben résztvevő többi lovas lovaglásának óriási jelentősége, mert hiszen javarészt valóban bravuros eredményt ért el. Például: Belay főhadnagy egy óra 57 perczcel, Fanta

BEÉRKEZÉS UTÁN. (Gróf Lublinsky.)

százados két óra három perccel, Konkoly főhadnagy két óra hat perccel, stb.

Majdnem valamennyi lovas 3 1/2 órán belül érkezett be.

Javarészkül a 2 1/2 órai lovaglási idő körül csoportosul s így bátran állíthatjuk, hogy az, a mit lovastisztjeink e verseny alkalmával bemutattak, még a túlzott reményeket is túlszárnyalták, de bátran és büszkén állíthatjuk azt is, hogy nem telvér, hanem félvér lóanyaggal — mert hiszen ez a faj volt tömegesen képviselve ezen a versenyen is — ilyen teljesítményeket más állam lovassága nem bír felmutatni.

A lovaglás eredményét a napilapok közölték, arra itt részletekben nem terjeszkedünk ki.

Csupán azt említhetjük még, hogy tudomásunk szerint 50 kilométeres távolságra eddig a világrekordot egy belga távlovaglásos egy óra és 28 perccel teremtették meg. Hozzáteszünk azonban azt, hogy: 1. Az útvonal egyenes volt; 2. A lovasok az utat eleve ismerték; 3. Terepen nem kellett lovagolni, csak járt úton; 4. Akadályok nem voltak.

Ha mindezt figyelembe vesszük, nyugodtan állíthatjuk azt, hogy olyan lovaglást, mint a

AZ ELSŐ PATAKNÁL. (Rákospalván túl az első akadály.)

KÉPEK A PARANCSÓRTISZTI LOVAGLÁSRÓL. — Kreybig Remé fényképei.)

ilyent Foltis főhadnagy s néhány bajtársa a parancsörtiszi lovaglásnál bemutatott, hasonló viszonyok között még eddig nem produkáltak. *Tristán.*

EGY VÉRES NAP KRÓNIKÁI.

Hírlapi tudósítások 1849 okt. 6-ikáról.

A hazai és külföldi történetírás kibeszélte magát a maga őszinte vagy ellenséges szempontjai szerint az október hatodikai vértanúk kivégzéséről. Most jön azonban a főtaná, a kor riportere, — osztrák köntösbe bújtatva, hogy ő is elmondja a magáét ezekről a borzasztó és rettenetes eseményekről. Czélzatosan, gyűlölködve és nem egyszer rágalmozó módon beszél, de kit bántanak ma ezek a piszkolódások? Történetírásunk eddig figyelmen kívül hagyta ezeket a hírlapi tudósításokat, holott érdekes anyag van felhalmozva bennök. De nemcsak a bécsiekben, hanem sokkal inkább a francia, olasz, angol stb. lapokban, melyek a magyar szabadságharc minden mozzanatáról kitünően értesítették közönségüket. A bécsi lapok magatartása azonban valamennyi között a legvadabb, mondhatni a legbarbárabb volt. Ezek még a kivégzések után sem állottak magasabb morálról, az összeség érdekeiről olyan értelemben beszélni, hogy a magasabb

GRÓF ZEDTITZ UGRATÁSA EGY KÖFALON KERESZTÜL.

szerpontok kényszerítő szükségességével magyarázták a világhistóriában is nem mindennapi embertelenségeket. 1849 október havában folytak le ezek a bestialitások, miknek áldozata lett száz és száz olyan kiválóság, kiknek emléke kitörülhetetlenül benne él örök időkre a magyarság szívében. Az egykorú hírlapi tudósítások főbb jelentéseit közöljük ezuttal az októberi áldozatok kiválóbb alakjairól. A történetírás argumentumai ezek a riporteri jelentések, melyek osztrák kézből valók, osztrák hírlap számára, mivel Magyarországon 1849 október havában Haynau jóvoltából egyetlen egy magyar hírlap sem jelenhetett meg. Megjegyezzük, hogy e tudósításokat a magyarellenes Wiener Abend Courier, az Oesterreicher Courier és a Constitutionelle Blatt egykorú közlései alapján állítottuk egybe. A riporteri jelentések az októberi kivégzésekről így következnek:

Gróf Batthyány Lajos kivégzése.

Pestről írják október 6-ikáról: A tegnapi nap folyamán általános elrémülésre az a hír terjedt el, hogy gróf Batthyány Lajos, volt magyar miniszterelnök kötél általi halálra ítéltetett és kivégeztetett. Ezen, kissé meglepő ítéletet (hivatalos értesítés hiányában), azzal magyarázhatjuk meg, hogy a gróf éppen egy évvel ezelőtt Latour hadügyminiszter halálának előidézésében erősen kompromittálva volt. Csakugyan ma reggel minden előkészület meg volt téve a kivégzéshez az Újépület mellett

levő régi faterlepen (Holtz-platz), midőn váratlanul a már kivonult csapatok ismét bevonultak és az akasztófa elhordatott. Pillanat alatt az a hír terjedt el, hogy a gróf öngyilkosságot követett el. Sebe nem életveszélyes, de mégis súlyos természetű, minél fogva a kivégzést felgyógyulásáig és annak kipuhulásáig, hogy miként jutott fegyverhez, felfüggesztették. Eközben hiteltérdemlő forrásból hallom, hogy nevezettnek megkegyelmeztek. Hogy miként és milyen módokat mellett, később fog a hivatalos haditörvényszék által tudtul adatni. A veszthelyet, mint hasonló alkalmakkor mindig, nagy nézőközönség állotta körül. Fajdalmasan érintett azonban, hogy az emberek, kik különben a műveltebb osztályhoz tartoznak, erőmegfeszítéssel is törekedtek az akasztófa közelébe jutni, hogy közvetlen-közélel élvezhessenek egy pillanatot, mely minden jobb gondolkodásnak lelkében csak iszonyatot keltet és azt az óhajt, hogy ilyen jelenetekről még beszélni se halljon.

(Wiener Ab. Courier Nr. 84.)

— *Magán értesülések* jelentik, hogy gróf Batthyány Lajoson a kivégzés a nyakán levő seb miatt nem kötél, hanem golyó és lőpor által fog végrehajtani.

— *Pestről* írják nekünk okt. 7-ikéről: Október 6-ikáról való első jelentésem azzal

RÖVID UGRÁS. (Rákospalván túl az első pataknál.)

A tábornokok kivégzése.

— *Aradról* érkező hírek közelebbi részleteket hoznak a magyar felkelő vezérek kivégzéséről. A kivégzés rendkívüli néptömeg összejövetele mellett október 6-án történt meg. A hadbíróság ítéletének híre gyorsan terjedt el több mértföldnyire a vidéken és nagyobb távolságból is beszüdítette az embereket. A kivégzéshez tekintélyes számú csapatok voltak kivonulva. Még lovasság és tüzérség is körülbelül 8000 számerőben. A tüzérség az aradi sáncokban töltött ágyuk mellett állott.

Több elítéltet papok kísérték, egyesek azonban mindenféle papi kíséretet visszautasítottak, a mi a különben szigorúan vallásos magyarok között visszatetszést keltett. *Halotti csend uralkodott a kivonulásnál.* Az elítéltek közül néhányan az utolsó pillanatig szemtelen és kihívó modort tanúsítottak. Damjanich, ki, mint az utolsók egyike végeztetett ki, még gunyosan is nyilatkozott, hogy ő, a ki mindig elsők között volt a csatában, miért legyen éppen itt az utolsó. Azok, kik lőpor és golyó által végeztettek ki, a nép által nem voltak láthatók, a többiek azonban több órán át «rettenetesen elrettentő példának» közszemlére téve, a bitófán hagyták. A halotti csend,

VIZES ÁRCON ÁT. (Oránkotól délkeletre.)

kell kiegészítenem, hogy Batthyány tényleg öngyilkossági kísérletet követett el. Magához kérte gróf Károlyi házi káplánját, a ki «született francia» s rögtön ennek távozása után nyakán megszúrta magát. Ebből származott az a gyanu, hogy a nevezett pap hozta a fogolyt a fegyvert s már el is fogták. Éppen most hírlik, hogy a gróf feleségét is elfogták azon gyanu miatt, hogy ő csempészte be férjének a tört.

(Wiener Ab. Courier Nr. 85.)

A pesti kivégzésekről *megbízható kézből* a következő részleteket kaptuk: Mintán Batthyány Lajos október hó hatodikán megreggelizett, börtönőrét pohár vizért küldte. Ennek távollétében nyakán egy kicsiny törrel sebet ejtett, melynek markolata vésőzött munkájú és erősen aranyozott volt. Azután ágytakarójába burkolódzott. Mikor utolsó útjának órája ütött, a börtönőr azt vélte, hogy alszik, fel akarta ébreszteni, de nem kapott tőle feleletet. Ekkor a börtönőr félrehuzta a takarót és észre vette a vérmomokat. Dr. Balassa, a Neugebäude egyik foglya és egy törzsorvos szolgált a szükséges orvosi segélylyel. Batthyány délután összeszedte magát a vérvesztéséből és kivégzése öt és hat óra között megtörtént, körülbelül ugyanazon órában, a melyben Latour egy évvel előbb áldozatul esett.

(Const. Blatt.)

AZ UTOLSÓ AKADÁLYON ÁT, 100 MÉTERRE A CZÉL ELŐTT. (Matias Pál főhadnagy.)

KÉPEK A PARANCSÓRTISZTI LOVAGLÁSRÓL. — Kreybig Remé fényképei.)

A CZINKOTA-KEREPESEI MŰTŰN ÁT. (Waldbauer Henrik százados.)

A CZINKOTA-KEREPESEI MŰTŰN ÁT. (Havassy Jenő főhadnagy.)

KÉPEK A PARANCSÓRTISZTI LOVAGLÁSRÓL. — Kroybig Rezső fényképei.

mely ezen aktusnál uralkodott, csak dobpergés által lett koronként megtörve. Hogy milyen különböző érzelmekkel oszlott szét a tömeg, ez csak nehezen állapítható meg, de reméljük, hogy olvasóinknak erről részletesebb adatokat fogunk közölni.

(Wiener Ab. Courier Nr. 89.)

A részletesebb tudósítás elmaradt, hanem jöttek helyette a Woroniecky, Giron, Avancour, Jeszenák, Csányi, báró Berényi, Szacsavay, Csernyus és mások kivégeztetéséről a jelentések, végül pedig, mikor a külföldi lapok erélyes tiltakozásokat tettek közzé, egy kommentár, mely az udvar sugallatára működő hadbírók eljárását akarja igazolni. Ez is a Wiener Courrierben jelent meg s egyik paszszusa így hangzik: «A mint látszik, még 15 személyt fog a legközelebbi napokban ugyanez a sors érni. Ha az emberbarátok szíve az igazságnak hozott ilyen áldozatok látásán vérzik is, ha a humanitás az ilyeneket szívesen meg nem történte tenné is, politikai tekintetben még sem lehet tagadni ezeknek szomorú szükségességét. A nyomort és szenvedést, melyet ezek az emberek az előbb patriarkális nyugatomban és békés egységben boldogul élő országra hoztak, egész közelről kell megtekinteni, hogy méltatható legyen azon gonoszoknak iszonyú mértéke, melyet ezek (Batthyány, a tábornokok és társaik) fajgyűlöletből, nagyravágyásból és elbizakodottságból elkövettek.» A negyvennyolcadiki magyar szabadságharc az osztrák riporter szemében ez volt és nem több: fajgyűlölet, nagyravágyás és elbizakodottság. Ebből a szempontból természetesen egészen méltóak hozzá és a bécsi sajtóhoz azok a kommentárok, melyeket a kivégeztetések alkalmából közre adtak.

LACZKOVICS KAPITÁNY.

A Nemzeti Színház bemutatója.

Laczkovics kapitányt bátor, önzetlen, érző szívű, szírig hű nemes lovagnak festi Abonyi Árpád. Romantikus hősnék, a ki tud olthatatlanul szeretni, de magábfajtani is tudja lángját; a ki tud eszmény képéért tűrni, de képes érte élet-halál harcra is; a ki hajlandó sorsüldözötté magát anyagi áldozatokhoz, de mintaszerű gazda is tud lenni. A deli férfiaság modern mintaképének képzelte Abonyi Árpád e hőst. S bárha nem szeretjük a romantika túlzásait, mégis örvendünk, hogy annyi betegesen érzéki és jellemtelen színpadi hős után végre olyat is láthatunk, a ki nem valamely újszerű beestelenséggel akarja kitűnni. Abonyi Árpád még hisz eszményben, s még a jellem kiválóságában látja az igazi férfiaságot s ezt különös érdemül kell feljegyeznünk. Már maga a becsületes törekvés is elismerésünkre tarthat számot.

Hogy a hős sok kiválósága dacára mégsem tud e drámában kellőképp érvényesülni, annak oka első sorban a vele szemben álló másik

alaknak, a Szalánczy-leánynak jellemében rejlik. Érthetetlen marad előttünk, hogy ily ritka értékű férfi mikép érdeklődhetik mindvégig ily silány, közönséges, sőt alantas női egyéniség iránt? A leány könnyelmű és mulatnivágyó s a hős helyett egy láha ifjút tüntet ki szerelmével. Laczkovics kapitány tovább szereti. A leány bántalmazza őt, kiutasítja a házból. Laczkovics kapitány szerelme tovább lobog. A leány nejevé lesz a léha ifjúnak s éli vele világát. Laczkovics kapitány tovább is tisztá, eszményi hűséggel csüng rajta. Végül az aszszony arra öbröd, hogy a léha ifjú nem tudja eltartani, koplaltatja s züllésbe viszi. Ekkor a nő igénybe veszi Laczkovics kapitány erkölcsi és anyagi segítségét, sőt bevallja neki, hogy szereti. S Laczkovics kapitány elhiszi ezt, párbajt vív érte, megöli a férjet, megszabadítja ideálját s majd a dráma vége után bizonyára nőül is fogja venni.

Hát ez jóval több, mint lovagi rajongás az imádott nőért, — ez kutya-hűség. S az író ezzel akaratlanul is mélyen alászállítja a férfiak értékét, a kit pedig eszményképnek kívánt festeni. Sehogysem értjük, mikép lehet ideálja ez a nő, a ki a gazdagság napjaiban ledéren elhagyta, s csak miután már más volt s már nyomorba jutott, támaszkodik rá. Még érthetlenebbé teszi Laczkovics kapitány alakját az a tény, hogy a nőnek van egy huga, a ki mindvégig hisz benne, szereti őt, nem léha s nem könnyelmű, nem is meggy máshoz nőül s nem szerelme és jelleme foszlányait adná neki, hanem egész tiszta lelkét, s Laczkovics kapitány még csak figyelemre sem méltatja ezt. Az az érzés támad bennünk, hogy a romantikus hős, daczára sok kiválóságának, mégsem bír kellő érzékkel az igazi becsület s igazi erkölcs iránt. Hozzá korlátozt és vak. S még az a baj is támad ebből, hogy a dráma négy felvonásán keresztül az ártatlan kis leány csak úgy lézeng a műben, folyton tesz-vesz, jön és szépen törli fejét s végül kiderül, hogy semmi szerepe sincs a műben, — a hős még csak észre sem veszi s más sem látja meg tiszta jellemét.

De mindezen felül van e műben még egy alak, a két lány apja, a ki lényegesen hozzájut Laczkovics kapitány alakjának háttérbe szorításához. Az apa könnyelmű nemes úr, a ki minden vagyonát eltekozolja. Ebben az író a pusztuló magyar középnemesség típusát kívánja festeni. Ez ellen nem is merülne fel észrevétel. A baj csak az, hogy az apa alakja nagyon is nagy szerephez jut. Két felvonáson keresztül az ő tragédiája játszódik le szemünk előtt s a tulajdonképeni hős, Laczkovics kapitány, szerelmi drámája mellett egy külön magyar gazdasági tragédiát nyújt. Az író nagyon is sokat kívánt egy műbe foglalni s a sok tárgy közül egyiket sem dolgozhatta ki teljesen. Az ártatlan kis leány félben maradt szívügye, az apa tönkre jutása és öngyilkossága mind oly nagy teret foglal el Laczkovics kapitány szerelmi történetében, hogy erre kellő idő nem jut. Így a kapitány végleges ösveszése ideáljának férjével még csak színpadra

sem kerül, a szerelmi vallomás jelenetere alig egy-két perc jut, a megoldás, a párbaj utáni rész meg egészen elmarad.

Az epizódok túltengése, a sok történet együvé foglalása mind arra vall, hogy a mű eredetileg regény volt, a minthogy Abonyi Árpád elsősorban novellista író. De bár a mű szerkezete s jellemfestése nem elégíthet ki, újra ki kell emelnünk az író eszményies törekvését, tiszta hangját, választékos írásmódját, egyáltalán előadásának azt a nemesebb, irodalmibb jellegét, a mely színpadjainkon ma-holnap már teljesen veszendőbe megy. S a közönség ezt teljes mértékben méltányolta is s nagy elismeréssel adózott a jeles írónak.

A szereplők közül a hős alakjában Odry tűnt ki. Igazán kiváló volt, oly tökéletes, a milyennek az író elképzelte. Mellette egy új művésznő, Aczél Ilona aratott nagy sikert. A hősnőt természetesen egyszerű s szívhez szóló módon játszotta. Alakja, hangja, egész föllépése megnyerte a közönséget. Váradi Aranka a kis lány alakjában csupa közvetlenség és élet volt.

DIVATLEVÉL.

Az első sárguló falevéllal, az első ködös reggellel egy új gond szakad a nők lelkére. Az őszi divat kérdése az, mely meglehetősen súlyos, tekintve Divat ő felségének a végtelenségig szeszélyes voltát. Alig hogy megteremtett egy divatformát, máris elveti egy másik kedvét, mely az előbbivel homlok-egyenest ellenkezik, oly hirtelen történnek e változások, hogy már a divat leghebbe követői, a nők is fellázadtak ellenök. Nem élvezet már nekik az öltözékük, hanem teher, mert költsége és fáradsága óriássá nőtt, olykor csak áldozatok árán szereshető meg. A mit ma mint szépet és izlésest megvesznek, holnap már mint rútát és izléstelen subta vetni kénytelenek. És ha erre nem hajlandók, kénytelenek ruhájukra a «divatját multa» jelzőt alkalmazni, ha még csak két hónapja került is ki a szabó keze alól.

A legújabb hírek ismét nagy változásokat jelentenek. Az empire és directoire ízlés eszerint kegyvesztes lett, egybeszabott ruhát is csak itt-ott látunk néhányat. A jelenlegi divat pedig minden ismert stílustól távol áll. Legfeljebb görögös vonatkozásokat álapíthatunk meg benne a leghatározottabban. De e ruhák csak ünnepélyes alkalmakkor bírnak létjogosultsággal. Az egyszerű és utcai ruhánál főleg az ezélszerűség elvénél kell érvényesülniök. A mellét természetesen a jóízlést sem szabad szem elől tévesztenünk.

E tekintetben is új szabályok léteznek. A nyár folyamán látott díszes aljak a télen is kedveltek lesznek, a kabátok egészen más módon készülnék. A ránczrészeket már nem dolgozzák az alj egész hosszában, hanem sima csipőréssre illesztik, melyet dús sujtáshimzéssel vagy rátétmunkával díszítenek. Hasonló módon kezelik a kabátok oldalrészeit. A ránczok itt is közvetlen a csipő alatt kiugranak, hogy könnyed hajlással az alj ránczaira simuljanak. A hát ellenben egyenes és sima, csak a mélyen le-érő gallér vagy kihajtó díszíti. Ezeket leginkább prömből vagy moaréból készílik, ritkábban bársonyból. Az újat olykor dúsán díszítik.

A moaré nagyon divatos dísz jelenleg. Olykor sima posztoljhoz moaréból szabott kabátot viselnek. A szövetkabátokat pedig selyem paszománnyal

UTCAI ÖLTÖZÉK.

és sujtáshimzéssel, rátétmunkával, gombokkal egyetemben leginkább moaré díszíti. A rövid alj jelenleg is nélkülözhetlen az utcai ruhánál, csak ha látogatásra van szánva, készítik uszályal.

Itt gyönyörűen érvényesülnek a légy simulékony szövetek, a milyen a selyemposztó és hasonló szövetek. A hosszú vonalak diadalát látjuk a kecses redőzetben, mely meleg színárnyalatokban simul meg a testen. Az utcai ruhánál ellenben erősebb szöveteket alkalmazunk, különösen chevriotot és homespant. Nagy előszeretettel a szines szöveteket választjuk, melyek közül rendkívül kedvelt az erilla szín. Olyan tompa árnyalatú lilás rózsaszínű ez, mely különösen szőke nők kedvenczének van jelölve.

És a mikor odakünn még bokorról bokorra röppenve megpihen a békanyál, izzó színekben nyílnak az őszi rózsák, a divatműhelyek fényes termeiben már készen áll az estélyruhák egész tárháza. Mintha sejténék, hogy a frissült idegekkel hazatért «társaság» mily nagy érdeklődéssel zúdul majd feléjük. Még egy rövid pihenő, azután házról-házra siklanak majd a meghívók, kezdetét veszik a fogadóesték, ebédek, hangversenyek és színházi premiérek. Akkorra már készen kell lenni a külön e célra szánt ruhátrának.

Tündéri színpompát látunk itt, melyhez teljesen méltók a szövetek és a ruhák készítmódja. Különösen a kissé redőzött, dúsán díszített ruhákat kedvelik. Hogy ez mesterien sikerüljön, természetesen rendkívül lenge szövetekre van szükség, melyek minden hajlászhoz alkalmazkodnak. Görög vonalak egyesülnek itt valami raffinátnal művészi irányal, melynek eredetét csak Páris divatművészei ismerik. Ezt látjuk a képeinken is kifejezve, valamint azt is, hogy a fényűzés itt teljesen háttérbe szorította a takarékoságot.

A míg a ruhák igyekeznek minden stílustól menten bemutatózni, addig a kalapok annál hibebébbé ragaszkodnak az elmúlt idők ízléséhez. Különösen kecsesek a Napoleon és XVI. Lajos korabeli kalapok.

ESTÉLY-RUHÁK.

BLUZOK princesse RUHÁK

costum és pongyolák
FALUDI LÁSZLÓ Bpest, VI., Andrásy-út 48.
Dívatlap ingyen!!

FOHN ÁBRAHÁM

Budapest, VII., Király-utca 9. sz.
Megrendelésre készült
URI-, női- és gyermek-
CZIPŐK
nagy raktára. Vidéki rendelések pontosan eszközöltek.
Még nem feleltél kicserélnek.
Amerikai czipők. * Olcsó ár. * Halina csizmák.

Páratlan és csodás hatású arczejtő és
finomító a Földes-féle
Margit-crème
főuri körökben használt készítmény. Zsírtalan,
ártalmatlan, rögtön szépit. Az egész világon kap-
ható 1 és 2 koronás téglékben. Margit-szappan

REKORD kézitáska

Legújabb minta. Erős zerge-, angol
saffián- vagy kecske-bőrből minden
színből 18 cm magas, 31 cm szé-
les, selyem bélésű, belül toleltet
11 koronáért kapható a készítőnél
CSÁNGÓ bőrdíszműves, Bpest, Múzeum-körút 3.
Péncz-, szivar- és bankó-tárcák nagy választékban.
Vidékre a pénz előleges beküldése mellett portómentes.

Ha őszül a haja,

ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer,
mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
Budapest, V/49, Szabadság-ter, Sétány-utca
sarkán.

A kebel fejlődése.
A művészet, melyvel szép kebel lehet elérni. Pi-
ris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei
előtt, a kik a **Pilules-Orientalis**-t (keleti
pilulák) használják — jól ismerik. Csak a helyes
kezelés fejt ki előnyös befolyást a kebel fejlődé-
sére és erősítésére és ebben a tekintetben a **Pi-
lules-Orientalis** oly hírnévre tették szert,
a mely kizárja, hogy ezeket más preparátumok-
kal, mint: puder, liszt stb. hasonló megkísérlet
szerez összehasonlíthatni lehetne. Kivülről alkalmat-
osított szerek, mint: balzsam, pomádé, frotto-
r és mindenemű készítmények hatástalanoknak
bizonyultak; a szükséges ingert elő nem idézték
szertől összehasonlíthatni lehetne. Kivülről alkalmat-
osított szerek, mint: balzsam, pomádé, frotto-
r és mindenemű készítmények hatástalanoknak
bizonyultak; a szükséges ingert elő nem idézték

ARCZ-MASSAGE FŐLŐSLEGES! ORIZOL

ORIZOL
ORIZOL
:: vagy Rizsvaj törv. védve. ::
Az éretlen rizs TEJNEMÜ
nedvéből készített csodás és
gyorshatású arcz-szépítő. ::
Teljesen kisimítja a ránczo-
kat! Egy adag ára 3 K 50 f.
Egy drb szappan ára 1 K 50 f.
Főraktár Magyarország részére:
Bpest: Török gyógytár Király-u.
Kolozsvárt: Dr. Biró gyógytára.

:: Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert ::

„Iró angyal“ gramofon gépek és lemezek.

SCHMID NOVÉREK-nél
Budapest, IV., Kigyló-ter 1. sz. (Királyi
bérpalota).
Választékküldemények, kedvező lemezcserre felvétel. Ár-
lemezjegyek ingyen és bérmentve.

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízt, kiváló jó hatású szer
étvágytalanság, rendet-
len emésztés és gyomor-
gyengeség ellen.
Étkezés közben véve, megóv a gyom-
orterheléstől. Egy üveg ára
3 kor. 20 fill.
12293 Kapható:
minden gyógyszerárban
valamint
ROZSNYAY MÁTYÁS
gyógyszertárban
ARAD, Szabadság-ter.

NAGYENYED-re
forduljon minden ér-
deklődő, ki súlyt
fektet elsőrendű fal-
tisza anyagára. ::
GYÜMÖLCSFACEMETÉK
Sétányfák, díszcsorjók, tülevelűek, kert-
tészvények, boggyümölcsűek stb. stb.
SZŐLŐOLTVÁNYOK.
(I. sima árú európai és amerikai sima
gyökere vesszők. Oktató díszárjegyek
kiváratra ingyen.)
FISCHER és Tarsai
faiskolák és szőlőoltványtelepek

Halovány hölgyek és urak a Grolich-féle Rydyol

(ezelőtti elnevezése Grolich-féle Rózsaharmat) használatát által
gyengéd rózsaszínű nyernék. Egynehány cseppet kis szivacs-
kára kell önteni s az arcon szétörzsölni. Egyszeri használat után
gyengéd rózsaszínű keletkezik az arcon. Többszöri használat után
ez a szín erősebb lesz s különösen este érvényesül kiváló módon.
Módjában áll tehát tetszés szerint világosabb vagy erősebb arcz-
színt viselni, anélkül, hogy
legkevésbé is félnie kellene,
hogy a Grolich-féle Ry-
dyol a bőrt megtámadná,
mert feltétlenül ártalmatlan.
A Grolich-féle Rydyol
törzs s csak mosással távo-
lítható el, használatban pedig káros. Vádrésenál-
tessék a csegre ügyelni, mert miris vannak silány utá-
zatok. Egy zöld pestői eredeti üveg ára **K 1.80** (porto külön).
Szátküldési hely, a hová a megrendelések küldendők :
JOHANN GROLICH vegyi-kosmetikai laboratoriuma a
„fehér angyalhoz“ Brünn.
Főraktár Budapesten : Török József, Király-utca, Egger Nádor-
gyógytára Váci-körút 17. Mohár és Moser drogeria, Korona-
herceg-utca 41., Detsinyi Károly drogeria, V. Fűrdő-utca 10.,
Lax Mihály drogeria, IV., Múzeum-körút 7. sz. ::

Nincs többé elgörbült test!

Anyak, óvjátok gyermekleteket a háterincselgömbüléstől !!
Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által aján-
lott Orthopad-támasztó fűzőmet használja. Mesésen könnyű
nyú és hygienikus! Vattázás nélkül elfüdi az egész elgör-
bülést. Ferdén nővére hajlanó iskolás gyermeknek
nékülözhetetlen mentő- és óvőeszköze! 30 éve fennálló
testgyógyászati műintézetemben a legtekélyesebb technikai
kivitelben és mérsékelt árak mellett készítenek, továbbá:
egyensúlyozók, járókészlők, műlábak és műkezek,
cs. és kir. szab. **KELETI-féle** sérvtök, haskötők.
Uj! Gummi-görcsérharisnyák
varrat nélkül, valamint a betegápoláshoz szükséges esz-
közök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve
KELETI J. orvos-sebészeti műszerek és
gummiárugyára :::
Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17. szám.

HOMOK — ARANY

A legjobb és legolcsóbb építőanyag a
homokból cementtel vagy másszal készült
falak, téglák, tetőcserep, járdák és padlólap stb.
Dr. Gaspary rendszer szerint előállítva. Dr. Gas-
pary kézi vagy orvohajtásra berendezett
gépeit vagy formáit a legkülönbözőbb
árakban. A 228. számú ismeretési brosjára
ingyen. Levelezés és nyomtatványok magyar
nyelven. **Leipziger Cementindustrie. Dr.
Gaspary & Co., Markranstädter, Leipzig**
mellett (Németország).

Vadász fegyverek

legjobb gyártmányok u. m.:
Nowotny I. Prága, Holland & Holland, Purdey Scot stb.
Sport és utazási cikkek
rendkívül nagy választékban,
a megszokott szolid árak mellett,
:: legjobban beszerezhetők ::
HUZELLA M. cégnél Budapest, IV., Váci-utca 28. Legújabb árjegyzék
ingyen és bérmentve.

Franklin-Társulat nyomdája. Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

42. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)
Szerkesztő: **HOITSY PÁL.** Főmunkatárs: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, OKTÓBER 17.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám: Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. A „Világkrónika“-val egyidejűleg — 8 korona. Negyedévenként 80 fillérrel több.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Ára 40 fillér. Negyedévre — 4 korona. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

SZENT FERENCZ VÁROSA.

Assisi.
AZ ANCONA-RÓMAI vasútvonal Foligno állomásán az Arezzo felé vezető mellékvonalra átszállván, félóra múlva kijutunk a Tiberis széles folyamvölgyébe. A termékeny völgyesség tele van szőlőkertekkel, olaj- és fügefá-ligetekkel. Népe szelíd, szorgalmas, tiszta és vidám. Balról az Appeninek legmagasabb gerinceze szegi be a szemhatárt. A háttérben az etruszk Perugia látszik. Jobbról a magas

Subasio hegye nyújtja ki dombkarját a Chiagio patakig.
Ennek az előfokán, a bájós síkság közepén fehér öv gyanánt fekszik Umbria szent városa, Assisi. Fölötte régi és omoladozó pápai vár (rocca) őrködik, a honnan szédületes kilátás nyílik a vidékre. Alatta, a beépített hegyoldal nyugati része boltzott csarnokba fejlődik át. Ez a hatalmas arkád tartja Szent Ferenc földi maradványainak hétszáz esztendő sirtemplomát.
Az olasz éghajlat minden szelidsége és bája

egyedül itt a vallás, a történet és a művészet meghatározó emlékeivel. A városnak a római korból is vannak szép emlékei. Propertius római költő is itt született. Utezái, épületei jobbra a középkorból valók. Ősi templomai, kapui, bástyái, faragott és festett művei még Olaszországban is ritkaságok. És mindezt bevonja a vallás misztikus zománca.
Szent Ferenc élete szinte hű mása ennek a szelíd, összhangos környéknek. A pozitív történet, az emelkedett hit és a naiv legenda tette azt is olyanná, a milyennek ismer-

ASSISI DÉLRŐL.